

עושה את כולם מת.

והא [והרי] אשה אחת ושמה מעורת, עבדה ליה [עשתה לו] לעבדה [לעבד שלה] רק תלת מינייהו [שלושה מהם], ומית!

ומתצינן: ההוא, כחוש הוה [אותו עבד, חלוש היה] ולכן מת כבר אחרי שעשה שלושה מהם, אבל סתם אדם, מת, רק אם עושה את כולם כסידרן.

שמונה דברים — רובן [אם מרבה בהם], קשה לו הדבר. ומיעוטן [אם ממעט בהם], יפה לו.

ואלו הן:

א. דרך — להלך בדרכים. ב. ודרך ארץ — תשמיש.

ג. עושר — מיעוטו יפה ורובו קשה לפי שמבטלו מתלמוד תורה ומגביה לבבו. ד. ומלאכה.

ה. יין ו. ושינה.

ז. חמין — לרחוץ ולשתות. ח. והקזת דם.

שמונה דברים ממעטים את הזרע, ואלו הן:

א. המלח, ב. והרעב. ג. והנתק — צרעת. ד. בכייה. ה. ושינה על גבי קרקע. ו. וגדגדניות [כוסבר]. ז. וכשות שלא בזמנה. ח. והקזת דם הנעשית בגוף למטה — ממעטת את הזרע כפלים מכולם.

תנא: כשם שקשה לגוף הקזת דם למטה בגוף — בכך שהיא ממעטת הזרע כפלים משאר הדברים.

כך יפה לגוף הקזת דם למעלה בגוף — שמרבה כפלים.

אמר רב פפא: הקזת הדם שאמרנו "למטה ע-ב בגוף", הכוונה היא למטה מן הביצים, כגון הקזה הנעשית מרגליו ומשוקיו.

ואילו הקזת הדם "למעלה", הכוונה היא למעלה מן הביצים, כגון מהכתפים ומן הצוואר ומן הקילבוסת.

שנינו בגמרא לעיל לענין אחד מהדברים הממעטים את הזרע: וכשות שלא בזמנה.

תנא בברייתא: כשם שקשה לגוף הכשות שלא בזמנה, שממעטת הזרע.

כך יפה לגוף הכשות בזמנה.

אמר רב פפא: "זמנה" של הכשות, הוא בתקופת תמוז. ו"שלא בזמנה" — הוא בתקופת טבת.

ואילו יומי ניסן ויומי תשרי — בזמנים אלו לא מעלו [לא יפים] לגוף ולא קשו [קשים] לגוף.

שנינו במשנה: אמר כתבו גט לאשתי, ואחזו אחר כך קורדייקום, וחזר ואמר בשעת החולי אל תכתבו — אין דבריו האחרונים שאמר בשעת החולי כלום.

אמר רבי שמעון בן לקיש: כותבין ונותנין לאשתו גט לאלתר, אפילו שהוא עדיין עומד עתה בחוליו, היות ואמר קודם לכן, כשהיה בריא, שיתנו לה את הגט, ולא אומרים שהוא נקרא שוטה, שאינו בר גירושין.

ורבי יוחנן אמר: אפילו אם נאמר שאין דבריו האחרונים כלום, ואפשר לסמוך על

אימלוכי ביה [שכאשר תצלל דעתו, לא צריך לחזור ולהמלך בן] בבעל, אלא עושים העדים על פי דבריו הראשונים, ואין כוונת התנא לומר שמגרשים מיד, אפילו בהיותו חולה, ולעולם אין כותבין אלא לכשישתפה⁽³⁾.

והוינן בה: במאי קמיפלגי [במה חולקים] רבי יוחנן וריש לקיש?

ומבארין: ריש לקיש מדמי ליה [משווה את מי] שאחזו קורדייקוס לישן, שהוא בר גירושין, והעדים יכולים לגרשה על פי הוראתו אף בשעה שהוא עצמו ישן.

ורבי יוחנן מדמי ליה [משווה את מי] שאחזו קורדייקוס לשוטה, שאין הוא בר גירושין, והעדים אינם יכולים לפעול גירושין מכוחו, כל זמן שהוא שוטה⁽⁴⁾.

מה שאמר כשהיה בריא שיכתבו ויתנו גט לאשתו, מכל מקום עתה, בשעת מחלתו, אין כותבין לאשתו גט, אלא יכתבוהו רק לכשישתפה ויעמוד על דעתו, כי בזמן שאחזו קורדייקוס, הרי הוא שוטה, ואינו בר גירושין.

ומבארין: מאי טעמא דריש לקיש? מדוע הוא הבין מדברי המשנה שיכולים ליתן לה את הגט גם בזמן שהוא חולה.

משום דקתני במשנה "אין בדבריו האחרונים כלום". ויש לדייק מזה שדבריו הראשונים קיימים, ועושים העדים כדבריו לגרש את אשתו.

ואילו רבי יוחנן אמר לך, שכוונת התנא במשנה היא לומר, כי אין בדבריו האחרונים כלום, דלכי מתציל, לא צריך למיחדר

בטלה מדוע אין צריך להמלך בו כשמבריא, אלא מוכח, שמדאורייתא השליחות לא בטלה.

ומקשה המגיה למשנה למלך ממה ששינוי במשנה לעיל [כג א] שאם נשתטה השליח בין המיניו לנתינה, אין צריך מינוי מחדש, אף על פי שהשליחות התבטלה מן התורה.

ומתרצים האחרונים [מרכבת המשנה חלק ב, חתם סופר אהע"ז קנ ד"ה וכתב, אור שמח גירושין ו ח, ושיעורי רבי שמואל אות שסג] שיש לחלק בין נשתטה המשלה לנשתטה שליח, כי דוקא אם נשתטה המשלה, כיון שהשוטה אינו בר גירושין מתבטל מינוי השליחות, אבל נשתטה השליח לא מתבטל מינוי השליחות לגמרי, כיון שאין ביד השליח לעקור את המינוי שתלוי במשלה.

4. כתב הרמב"ם [גירושין ב טו]: אמר לכתוב גט, ונבעת [דהיינו אחזו קורדייקוס] ממתנינים עד

3. תוס' הרא"ש מקשה לרבי יוחנן, האין כותבים גט לכשישתפה הבעל, והרי כיון שהיה שוטה בנתיים כבר נתבטלה שליחות הגירושין ונדחית, כמו שמצינו דיחוי לענין קרבן, שאם הפריש קרבן ונשתטה בינתיים, נדחה הקרבן, ואפילו שחזר ונשתפה אינו חוזר ומביאו, ובירושלמי מדמה גט לקרבן,

ותירך, שאמנם בעודו שוטה יש דיחוי לשליחות כמו שמצינו דיחוי לגבי קרבן, אבל לאחר שנשתפה, אף על פי שלענין קרבן אין הקרבן חוזר ונראה, אבל לענין גט, כיון שאנו יודעים את דעתו שנוח לו לגרש, הרי זה כאילו שמינה עכשיו את השליח מחדש.

המגיה למשנה למלך [גירושין ב טו] מביא את ספר גט פשוט, שהביא ראיה לדעת הרמב"ם, שבאחזו קורדייקוס השליחות לא בטלה מן התורה, ממה שאמרו בגמרא שאין צריך להמלך בבעל כשמבריא מהקורדייקוס, ואם השליחות

ומקשינן: **ורבי יוחנן נמי, לידמיה** [גם כן, ידמה] קורדייקוס **לישן**, ומדוע הוא דימה אותו לשוטה ולא לישן?

ומתריצין: רבי יוחנן סובר שאין לדמות קורדייקוס לישן משום **שישן לא מחוסר מעשה**, אינו זקוק למעשה כדי שתחזור אליו דעתו.

כשהבעל היה שוטה, כיון שמן התורה היא מגורשת.

הקצות החושן [קפח ב] הביא עוד נפקא מינה בין שיטת הרמב"ם לשיטת הטור, לענין מי שמינה שליח בשליחות של ממון ונשתטה המשלח, שלדעת הטור בטלה השליחות, ולדעת הרמב"ם הוי שליח, שהרי בממון לא היתה תקנה דרבנן לבטל את השליחות.

אבל האחיעזר [כח ח] ובשיעורי רבי שמואל [אות ססד] חולקים על הקצות, וסוברים שבממון גם הטור יודה שהשליחות קיימת, כיון שבשליחות ממון השליח נעשה הבעל דין.

הקצות החושן מקשה לשיטת הרמב"ם, מדוע השליח אינו יכול לגרש כשמת הבעל לאחר שמינהו שליח [כמבואר בגמרא לעיל ט ב], והרי השליח עומד במקום הבעל לגרש כמו בנשתטה המשלח. ותירץ, שבמת הבעל אמנם השליחות לא בטלה, אבל פקע רשותו של הבעל, ואינה אשתו, כמו שכתב רש"י לעיל [ט ב].

ומזה שרש"י לא פירש שבנשטה המשלח אינו גט כיון שבטלה השליחות, מדייק הקצות החושן, שרש"י סובר כמו הרמב"ם שהשליחות לא בטלה.

ומקשה האבן האזל [עבדים ו א] על הקצות, מדברי רש"י לעיל [כח א ד"ה נותנו] שאם מת המשלח בטלה השליחות. ומתוך, שיש לחלק בין נשתטה משלח למת משלח, שאם מת המשלח אין לו שום דיני גירושין, ומכיון שאין לו דין גירושין, השליח אינו יכול לגרש, וכן משמע מרש"י [כתובות ב ב] שכתב שאין המתים מגרשים, מה שאין כן בנשתטה משלח שיש בו דיני גירושין ורק שאין לו דעת לגרש,

שיבריא. ואם כתבו ונתנו קודם שיבריא הרי זה פסול. וכתב הכסף משנה שמהרמב"ם משמע שפסול רק מדרבנן, וקשה שאם פוסקים כרבי יוחנן, שמדמה אחזו קורדייקוס לשוטה, אם כן מדוע שונה משוטה שפסול מן התורה. ותירץ שדווקא שוטה שאין ריפוי בדינו פסול מן התורה, אבל אחזו קורדייקוס לדעת רבי יוחנן יש לומר שפסול רק מדרבנן, שאין להרבות במחלוקת שבין ריש לקיש לרבי יוחנן, ולכן יש לומר שגם לרבי יוחנן, באופן שריפוי בדינו אינו פסול לגירושין מן התורה.

וכן כתב בכית יוסף [סימן קכא] ולכן פסק בשו"ע [שם ב] שאם כתבו את הגט עבור הבעל בזמן שאחזו רוח שטות, אם ריפוי בדינו הרי זה פסול מדרבנן, ואם לאו אינו גט מן התורה.

ומקשים הב"ח והחלקת מחוקק [שם], שלפי רבי יוחנן לא מצינו חילוק בין אם ריפוי בדינו לבין אם אין ריפוי בדינו. ולכן הם מפרשים בדעת הרמב"ם שגם בשוטה גמור הגט כשר מן התורה ופסול רק מדרבנן, גזירה שמא יאמרו שוטה מגרש. [וכן פירשו הפרי חדש והגר"א].

וכן כתב תוס' הרי"ז הזקן בקידושין [עח ב], שהגט פסול מדרבנן, גזירה שמא יאמרו שוטה מגרש, ויכשירו באופן שציוה לגרש כשהיה שוטה.

אבל הטור [שם] חולק וסובר שאם הגט נכתב בזמן שהבעל שוטה אינו כלום, וכן דעת השלטי גיבורים [אות ה] שהגט בטל מן התורה, ואף אם ימסור לה בעלה כהן גט זה, אינה נפסלת לו מדין ספק גרושה.

ולפי שיטת הרמב"ם, לכאורה האשה תהיה אסורה לבעלה כהן אם ימסור לה גט שנכתב

מה שאין כן האי [זה] הקורדייקוס, מחוסר מעשה, שצריך לקחת את התרופה שאמרנו לעיל: בשר אדום שנצלו על גחלים ויין מהול בהרבה מים, כדי לחזור לצלילות הדעת. ולכן סובר רבי יוחנן שאותו קורדייקוס דומה יותר לשוטה מאשר לישן.

ומקשינן: וריש לקיש נמי, נידמיה [ישווה] קורדייקוס לשוטה! ומדוע דימה אותו לישן ולא לשוטה?

ומתריצין: ריש לקיש סובר שאין לדמות קורדייקוס לשוטה, כי השוטה, לא סמיה

ולכן לא בטלה השליחות, כיון שלשליח יש דעת. וכן כתבו הקובץ שיעורים [חלק ב' סימן א] והשיעורי רבי שמואל [אות קנב] לחלק.

ובביאור מחלוקת הרמב"ם והטור אם יש שליחות מן התורה כשנשתטה המשלח אחרי מינוי השליחות, נאמרו כמה ביאורים באחרונים: א. האמרי בינה בקונטרס הקנינים [סימן ח] והאפיקי ים [חלק ב' סימן מד] והאור שמח [גירושין ב טו] והחלקת יואב [חו"מ סימן ג] תולים את מחלוקת הרמב"ם והטור בחקירה בגדר שליחות, האם השליח נהיה ממש במקום המשלח או שהשליח הוא רק כיד אריכתא של המשלח והמעשה מתייחס למשלח. שהרמב"ם סובר שהשליח נהיה ממש במקום המשלח והוא בעל המעשה, וכיון שהשליח הוא בר דעת, יכול הוא לגרש. אבל הטור סובר שהמשלח הוא בעל המעשה, והשליח הוי כיד אריכתא של המשלח, והמעשה עצמו מתייחס למשלח, וכיון שנשתטה המשלח, אין מעשה השוטה כלום.

והטעם שלדעת הרמב"ם אין חסרון בשליחות מחמת שהמשלח אינו ראוי לעשות את הדבר בעצמו, ואם כן אף שלוחו אינו יכול לעשותו בשבילו. מבאר האמרי משה [יח ג] שהרמב"ם סובר שדבר זה הוא חסרון רק בזמן מינוי השליחות, אבל בזמן עשית השליחות אין צורך שהמשלח יהיה ראוי לעשית המעשה.

הקצות החושן [רעה ג] דן במי ששולח שליח להגביה עבורו מציאה, והשליח הגביה את החפץ והיה סבור שהוא של המשלח ולא התכוון לזכות בו, והמשלח התכוון שהגביהה של השליח

תהיה לשם זכיה, ודן הקצות החושן האם מועלת כוונת המשלח, ומסיק שמועיל, והמשלח קונה.

וכתבו על זה החלקת יואב [שם] והאמרי בינה [שם] שזה תלוי בחקירה הנ"ל, שאם השליח הוא במקום המשלח, לא מועלת כוונת המשלח, ואם השליח הוא רק כיד אריכתא של המשלח, מועלת כוונת המשלח.

ב. הקהילות יעקב [סימן כ] ורבי שמואל בשיעוריו [לעיל ט ב אות קנב] ובחידושו [יב ה], מבארים שהרמב"ם והטור לא נחלקו ביסוד דין שליחות, אלא נחלקו ביסוד דין שוטה, שכולם מודים שהשליח נחשב יד אריכתא של המשלח, ומעשה השליח מתייחס למשלח, והטעם שלפי הרמב"ם מועיל מן התורה מעשה השוטה כשנעשה על ידי שליח, היינו משום שהרמב"ם סובר שכל חסרון במעשה השוטה הוא משום שעושה את המעשה בלי דעת, ולכן מועיל מעשה השוטה כשנעשה על ידי השליח, כיון שלשליח יש דעת, ואם כן הוי מעשה עם דעת. אבל הטור סובר שאין מעשה השוטה כלום אפילו אם עושה את המעשה עם דעת, ולכן בנשתטה המשלח, לא מועיל מעשה השליח.

ג. עוד מבאר רבי שמואל בשיעוריו [אות קנג] ובחידושו [יב ד], שהרמב"ם והטור נחלקו האם שוטה נתמעט לגמרי מפרשת שליחות או שנתמעט רק מפרשת מינוי שליח, וכמו שנחלקו המהרש"א והרעק"א [דרוש וחידוש כתובות יא א] לגבי קטן שאינו יכול למנות שליח. דעת הרעק"א, שכל החסרון של הקטן בשליחות, הוא רק שאינו יכול למנות שליח, כיון שאין לו דעת,

בידן [אין רפואתו בדינו]. מה שאין כן **האי** [זה] הקורדייקוס, **פמיה בידן** [רפואתו בדינו], שרפואתו, **בישרא סומקא אגומרי** **וחמרא מרקא** [בשר אדום שנצלו על גחלים ויין מהול בהרבה מים].

ולכן סובר ריש לקיש שאותו קורדייקוס דומה יותר לישן שהוא בר גירושין מאשר לשוטה שאינו בר גירושין⁽⁵⁾. ומקשינן: **ומי אמר רבי יוחנן הכי ששלוחים**

שליחות לכתובת הגט, ולכן הכתיבה פסולה כשנשתטה הבעל בשעת הכתיבה, כיון שחסר בשליחות.

אבל הפני יהושע מתרץ, שדורשים מהכתוב "וכתב ונתן" – דבעינן שיהיה ראוי לנתינה בזמן הכתיבה, וכיון שהמשלח נשתטה, השליח אינו ראוי לתת את הגט בשליחות הבעל, ומשום כך הכתיבה פסולה.

וכתב הרעק"א שלפי הפני יהושע, שדורש מהפסוק דבעינן שכזמן הכתיבה יהיה ראוי לנתינה, אם כן צריך שיהיה ראוי לנתינה גם כל הזמן שבין שעת הכתיבה לשעת הנתינה, וכמו שמצאנו בטור [סימן קכג] לגבי פסול מחובר, שנלמד מ"וכתב ונתן" שאם חיבר את הגט לקרקע בין הכתיבה לנתינה, נפסל. ומקשה הרעק"א, שהרי מפורש בבית יוסף [סימן קכא], שאם נשתטה הבעל בין הכתיבה לנתינה, הגט כשר.

והאחיעזר [חלק א' סימן כח ט] מקשה על הפני יהושע, מנין לפני יהושע לבדות דרשות חדשות שלא הוזכרו בחז"ל.

אכן התורת גיטין והבית אפרים [אהע"ז קיא הובא באחיעזר] והאור שמח [גירושין ג טו] מתרצים את קושית הפני יהושע באופן אחר, שהגט פסול בנשתטה הבעל בשעת הכתיבה, משום שהגט נכתב שלא לשם גירושין וחסר בלשמה של הגט. וכעין זה תירץ האמרי משה [יח ג].

והרעק"א כתב, שלפי שיטת הרמב"ם הסובר כי מי שמינה שליח ונשתטה אין השליחות

[ולפי זה חידש, שגם אם זכית אחר עבורו מועילה מדין שליחות, אבל מכיון שאין צריך לזה מינוי, יש זכיה עבור קטן, וחלק על הראשונים שכתבו שאם זכיה מטעם שליחות אין זכיה לקטן]. אבל המהרש"א חולק וסובר שקטן נתמעט לגמרי מתורת שליחות. ובמחלוקת זו נחלקו הרמב"ם והטור לגבי שוטה, דעת הטור ששוטה נתמעט לגמרי מפרשת שליחות, והרמב"ם סובר שכל חסרון הוא במינוי, ולכן באופן שנתמנה השליח לפני שהשתטה המשלח שאין חסרון במינוי, אז יש שליחות לשוטה.

5. מבואר בגמרא, שרבי יוחנן וריש לקיש נחלקו האם קורדייקוס נחשב כשוטה או כישן, אבל כולם מודים שאם הוא שוטה אין כותבין לו גט. ומקשים הפני יהושע והמחנה אפרים [גירושין ג טו ד"ה וראיה], מדוע אין כותבין גט לשוטה? בשלמא לענין נתינת הגט, מובן שאין השליח יכול לגרש, משום שאינו עדיף מהמשלח, וכיון שהמשלח אינו יכול לגרש, גם שלווחו אינו יכול לגרש, אבל לענין כתיבת הגט, מה הפסול אם נשתטה הבעל בזמן הכתיבה. ובשלמא לפי שיטת התוספות [לעיל ט ב] והשו"ע [קכ א] הסוברים שצריך שליחות הבעל בשביל הכתיבה, מובן שאם הבעל שוטה אין כותבין גט בשליחותו, אבל לפי שיטת התוספות והרא"ש לעיל [כב ב] הסוברים שלא צריך שליחות בזמן הכתיבה, מדוע פסול הגט אם נשתטה הבעל בזמן הכתיבה. ומביא מכאן המחנה אפרים ראה, שצריך

גט לאשתי אף על פי שלא אמר "תנו" —
הרי אלו יכתבו ויתנו!

משמע משם שאפילו אדם שעומד למות ואין
לו תרופה, הוא בר גירושין ואפשר לכתוב
גט עבורו (6)!

אם כן, קורדייקוס, שיש לו תרופה, כל שכן
שהוא בר גירושין ויכולים לכתוב גט עבורו.

ומתריצין: הכי השתא [איך אתה משווה]
קורדייקוס לעומד למות? והרי יש לחלק
ביניהם.

מלעבוד, אינו יכול למנות שליח, על אף שהוא
ישנו בתורת עבודה בבית המקדש.

והנודע ביהודה [תנינא אהע"ז סימן ט] סובר
כמו שרצה המחנה אפרים להוכיח בתחילה,
שחסרון במציאות אינו חסרון במינוי שליחות,
ורק מי שאינו בתורת אותו דבר אינו עושה
שליח. והקשה כקושית המחנה אפרים מהגמרא
בבבא קמא. ותירץ, שאין כוונת הגמרא שכהן
ממנה כהן אחר להיות שליחו, שהרי הכהנים הם
שלוחים של שמים ולא שלוחים של בעלי
הקרבן, אלא כוונת הגמרא, שלכהן יש זכות
בקרבנות שלו על אף ששאר קרבנות הם של
אנשי משמר, ואם יכול הכהן לאכול או לעבוד
בעצמו, יש לו זכות גם לתת לאחר, אבל אם אינו
יכול לעשות בעצמו אין לו זכות ליקח מאנשי
המשמר.

התוס' ישנים בעירובין [יג א] מביאים ראייה
שאינן צריך שליחות בכתיבת הגט, שהרי מסתמא
כל אדם יכול לגרש את אשתו אפילו ידיו
קטועות ואינו יכול לכתוב בעצמו את הגט.

ומקשה הקובץ הערות [עו י"ד] מה הראיה,
אולי באמת צריך שליחות לכתיבה, וגם מי
שידיו קטועות יכול למנות שליח כיון שהוא

של הקורדייקוס אינם יכולים לגרש את
אשתו מכוחו עד שישתפה?

והאמר רב יהודה אמר שמואל: אדם ששחטו
בו שנים מהסימנים בצווארו [הקנה והושט],
או ששחטו בו רוב שנים, והרי הוא עומד
למות.

ורמז, ואמר: כתבו גט לאשתי, אף על פי
שלא אמר "תנו" — הרי אלו יכתבו ויתנו.

וכן תניא בברייתא: ראוהו לאחד שהוא
מגויד [חתוך לחתיכות] או צלוב על
הצליבה, ועדיין לא מת, ורמז ואמר כתבו

בטלה מן התורה, ופסול רק מדרבנן מחשש
שלא יאמרו שוטה מגרש, אם כן אפשר לומר
שגם לענין הכתיבה פסול רבנן את השליחות
מחשש שלא יאמרו שוטה כותב.

6. המחנה אפרים [פרק ג' מגירושין הלכה טו
ד"ה וראיה] מקשה, לפי הראשונים שצריך
שליחות הבעל בשביל לכתוב גט, והסופר כותב
בשליחות הבעל [כך סובר התוספות לעיל דף ט
ב והטור מביא בזה מחלוקת], אם כן קשה,
כשראוהו צלוב על הצליבה ורמז תנו גט לאשתי,
כיצד כותבים לו גט, והרי כיון שהוא אינו יכול
לכתוב גט בעצמו אם כן אינו יכול למנות שליח
לכך. ובתחילה רצה המחנה אפרים להוכיח מכאן
שרק מי שאינו בתורת גיטין אינו יכול לעשות
שליח לגט, מה שאין כן כאן, שהצלוב ישנו
בתורת גיטין ורק במציאות מנוע מלכתוב, באופן
זה אין חסרון בעשית שליח. אבל המחנה אפרים
מקשה על זה מהגמרא בבבא קמא [קי א] לגבי
כהן זקן וחולה הבא להקריב קרבן שנותן את
עבודתו לאיזה כהן שירצה. ומקשה הגמרא, אם
הכהן עצמו אינו יכול לעבוד, כיצד הוא שולח
אחר במקומו? ומשמע שזקן המנוע במציאות

וברת, ולא ראו העדים מה עלה בסופו, מעידין עליו העדים שמת, להשיא את אשתו. ואי סלקא דעתך [עולה בדעתך] לומר שחי הוא נקרא, אותו שחוט, אמאי מעידין עליו העדים שהוא מת?

אמרי בבית המדרש תירוץ: חי הוא בשעה זו, והגט שנותנים בשעה זו נקרא שניתן בחיי הבעל, אבל וסופו למות, ולכן מעידים עליו העדים לאחר זמן שבוודאי מת, להשיא את אשתו — אם הבעל לא גירשה.

ומקשינן: אלא מעתה, הואיל וסופו למות, זה ששחטו בו שנים או רוב שנים, יהא זה ששחט אותו, גולה על ידו אם עשה זאת בשגגה, שהרי עשה בו מעשה הממית!

כי התם, בהולך למות, דעתא צילותא [דעתו צלולה] היא, ורק כחישותא הוא דאתחילה ביה [חולשה היא שהתחילה בו], שאינו יכול להוציא דבר בפיו.

מה שאין כן הכא בקורדייקוס, דעתא שנישאת [דעתו דעת מבולבלת] היא, ולכן סובר רבי יוחנן שאינו בר גירושין.

ומקשינן: ומי אמר שמואל הכי שהשחוט ועומד למות כותבים גט לאשתו, ונחשב שניתן הגט בחיי הבעל?

והאמר רב יהודה אמר שמואל: אדם ששחטו בו שנים מסימני הצוואר [הקנה והושט] או ששחטו בו רוב שנים.

גט, נחשב כבר שהוא יכול לתת את הגט, שהרי התוספות בנויר [יב א] כתבו שמה שבירו להביא את עצמו למצב שיוכל לעשות, אינו נחשב לענין שליחות שהוא כבר יכול לעשות, ולכן האומר לשנים כתבו גט ותנו ליכמתי לאחר שאכניסנה, אינו מועיל, כיון שכעת אינה אשתו, ואינו יכול למנות שליח, אף על פי שבירו ליבמה בעל כרחו. אם כן כיצד יכול למנות שליח לנתינת הגט קודם שנכתב. והרעק"א נשאר על זה בצריך עיון.

ומתריך הקרן אורה בנויר [שם ד"ה לפי], שרק ביבמה אינו יכול למנות שליח לגרשה קודם שכנסה, כיון שכל זמן שלא יבמה חסר לו בדין הגירושין, ולא מועיל מה שבירו לכנסה. מה שאין כן כשממנה שליח לתת את הגט קודם שנכתב הגט, כיון שלא חסר בדין, והחסרון הוא רק שאין את הגט בפועל, לכן יכול למנות שליח, כשבירו להביא את עצמו למצב שיוכל לתת את הגט.

בתורת גיטין. אלא ראייה מהתוס' ישנים, שגם מי שהוא בתורת גיטין, אם במציאות אינו יכול לכתוב גט, יש חסרון במינוי שליח.

עוד מקשה הקובץ הערות, לפי התוס' ישנים, נוכיח גם לענין נתינת הגט שאין צריך שליחות, שהרי מי שידידו קטועות יכול לגרש בשליח, על אף שאינו יכול ליתן בעצמו.

אמנם לפי רש"י לקמן [עז ב] הסובר שמועילה הקנאה בגט, דהיינו שאין צריך נתינה ממש אלא הקנאה של הבעל, מתורצת קושית הקובץ הערות, שהרי גם קיטע יכול לעשות הקנאה, ואם כן גם לפי התוס' ישנים יכול למנות שליח לנתינת הגט, ואין ראייה שלא צריך שליחות לנתינת הגט.

הרעק"א בתשובה [סוף סימן קמא] מקשה, איך חלה השליחות לנתינת הגט כשאמר "כתבו ותנו", והרי הבעל בעצמו אינו יכול ליתן את הגט לפני שהוא נכתב, אם כן איך יכול למנות שליח לכך? ואין לתרץ כי בכך שבירו לכתוב

ומבארינן: **איכא בינייהו** [יש הבדל בין החששות], באופן **דשחטיה בביתא דשישא** [ששחטו בבית של שיש] **ופירכס**, ששם אין הרוח מזיקה לו, ורק מצד הפירכוס יש לתלות שלא מת מחמת השחיטה בלבד.

אי נמי, יש נפקא מינא לצד השני, באופן **דשחטיה בברא** [ששחטו בחוץ] וראו עליו **שלא פירכס**, שאז רק מצד שיש רוח יש לתלות שלא מת מחמת השחיטה בלבד⁽⁸⁾.

שנינו במשנה: **נשתתק, ואמרו לו נכתוב גט לאשתך**, והרכין בראשו לאות הן, בודקים אותו שלש פעמים לראות אם דעתו צלולה, אם ראו שדעתו צלולה, שעל לאו הרכין בראשו לאות לאו, ועל הן הרכין הרכנת הן, שלשה פעמים לכל אחד⁽⁹⁾ — כותבים לו גט, אם מרכין על הגט הרכנת הן.

ומקשינן: **וליהוש** [ונחשוש] **דלמא שיהיא**

אלמה [ומדוע] **תניא** **בביתא**: אם **שחט בו שנים או רוב שנים** בשוגג — **הרי זה אינו גולה!**

ומתריצין: **הא איתמר עלה** [הרי נאמר על כך], **אמר רבי הושעיא**: הטעם שבשחט בו שנים או רוב שנים בשוגג אינו גולה הוא כי **היישנין שמא הרוח בלבלתו**, ואלמלא הרוח לא היה מת⁽⁷⁾.

אי נמי, חוששים שמא הוא, הנרצח עצמו **קירב את מיתתו** בכך שפירכס וזו.

אבל מכל מקום אף בלא הפירכוס, סופו למות, אלא שהפירכוס הקדים את מיתתו, ולכן אינו גולה.

והוינן בה: **מאי בינייהו** [מה ההבדל בין הטעמים], אם חוששים שהקדים את מיתתו על ידי שהרוח בלבלתו או שחוששים שהקדים את מיתתו על ידי שפירכס?

הדברים, גם פירכס וגם בלבלתו הרוח, אבל אם רק פירכס או רק בלבלו הרוח, אינו נפטר מן הגלות.

ומביאים המרכבת המשנה והאבן האזל, שבספר בתי כהונה הקשה למה פסק הרמב"ם מספק לחומרא, ולא פסק לקולא, שמספק אינו גולה בין אם פירכס ובין אם בלבלו הרוח. ותיריך הבתי כהונה, שספק גלות הרי זה ספק כפרה, ולכן פסק שספיקו לחומרא.

ובמרכבת המשנה תירץ, כיון שהחשש שמא קירב את מיתתו, הוא חשש בעלמא, לכן אינו פטור מן הגלות אלא בצירוף שני הטעמים. ועיין בערוך לנר ביבמות [קכא א] שדן לגבי מי שפטור מן הגלות מספק והרגו גואל הדם, אם גם גואל הדם יהיה פטור מספק, או לא.

9. כך שיטת התוספות, שצריך לשאול אותו ו' פעמים, וכן משמע מרש"י [לעיל סז ב ד"ה

7. כך מבואר ברש"י שבלי רוח לא היה מת, אבל לגבי פירכוס משמע מרש"י [ד"ה הוא] שעל ידי הפירכוס קירב את מיתתו, אבל גם בלא זה היה סופו למות.

וכתב הבית אהרן, שרש"י ותוספות חלוקים לגבי רוח, שבתוספות [ד"ה בביתה] מבואר שהרוח מקרב מיתתו, אבל גם בלא זה היה מת.

וכתב הפני יהושע, שגם אם נאמר שבנחתכו לו הסימנים, בלא הרוח לא היה מת, מכל מקום מעידים עליו שהוא מת להתיר את אשתו, ולא חוששים שמא לא היה רוח ולא מת, כיון שלא מצינו אופן שמעידים עליו, אלא כשברח מן המקום ולא יודעים מה עלה בגורלו, ואם כן כשיצא מהבית למקום שיש רוח, בודאי בלבלו הרוח ומת.

8. ברמב"ם [הלכות רוצח ה ב] מבואר שאינו נפטר מן הגלות אלא אם כן היה בו את שני

ואם רוצה דברים שהם של ימות הגשמים ועכשיו הם בימות החמה.

מאי ניהו [ומה הם] הדברים הראויים לימות החמה ולימות הגשמים ששואלים אותו אם מעונין בהם?

אילימא [אם נאמר] ששואלים אותו אם רוצה גלופקרי [מעיל חם] בימות החמה, ואם רוצה שיכסוהו בסדיני [בסדין פשתן דק] בימות הגשמים.

והרי אם עונה על דברים אלו בהרכנת "הן" אין בזה הוכחה שאין דעתו צלולה או שאינו מבין, שיש ליהוש דלמא קורא אחדיה [שמא קור אחזו] בימות החמה, ומעונין במעיל חם.

אי נמי, חמה אחדיה [חום אחזו] בימות הגשמים, ומעונין בסדין פשתן.

אלא הדברים הראויים לימות החמה ולימות עא-א הגשמים ששואלים אותו אם מעונין בהם, היינו בפירי שאינם מצויים באותה עונה של השנה, שאם עונה על השאלה בהרכנת "הן" סימן שאין דעתו צלולה.

אדם פיקח שכנס אשה בקידושין גמורים, ואחר כך נתחרש או נשתטה. הדין, שאינו

דלאו לאו נקטיה אי נמי שיחיא דהן הן נקטיה! [שמא מחלה של כיפוף הראש בתנועה של "לא" תפסה אותו, או מחלה של כיפוף הראש בתנועה של "כן" תפסה אותו] ואינו מתכוין לכך.

אמר רבי יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: יש לומר שצורת הבדיקה שבדקין אותו היא, דאמרינן ליה ששואלים אותו בסירונין — שממתינים שעה בין ההרכנה לשאלה הנוספת, וחוזרים ושואלים אותו את שאלה עצמה⁽¹⁰⁾.

ומקשינן: עדיין וליחוש דלמא שיחיא דסירונין נקטיה! [נחשוש שמא מחלה של כיפוף הראש בהמתנת סירונין תפסה אותו].

ומתרינין: יש לומר דאמרינן ליה ששואלים אותו, שאלה חד של לאו ותריין [ושתיים] של הן, ותריין [ושתיים] של לאו וחד של הן, שאין בזה שום סדר, ואם עונה על כל השאלות נכון, סימן שעושה זאת ככוונה ומבין.

דבי רבי ישמעאל תנא: באלו דברים בודקים אותו אם דעתו צלולה, שאם עונה עליהם בהרכנת "הן" סימן שאין דעתו צלולה.

אומרים [שואלים] לו אם רוצה דברים שהם של ימות החמה, ועכשיו הם בימות הגשמים.

שעה, אבל הריטב"א והמאירי והרמב"ם [גירושין ב טז — עיי"ש בהגהות מיימוני] מפרשים סירונין, שאלה אחת לאו ושאלה אחת הן, וכן משמע בתוספות.

השו"ע [קכא ה] פוסק כמו הרמב"ם, והבית שמואל [ס"ק ז] כתב שיש לחוש גם לשיטת רש"י ורבינו ירוחם ולשהות בין שאלה לשאלה.

בודקין]. אבל תוס' הרא"ש למד ברש"י שמספיק אם שואלים אותו שלש פעמים, וכן לומדים הכסף משנה [גירושין ב טז] והבית יוסף [אהע"ז קכא] בשיטת הרמב"ם [בפירוש המשניות ובגירושין ב טז].

10. כך מבואר ברש"י סירונין פירושו המתנה